

Actueel: Vanuit het bestuur

Actueel! Ons gesprek met staatssecretaris Blokhuis was hoopvol.

4 december jl. hadden uw voorzitter, bestuurslid Rosanne Buis en historica Monika Diederichs een gesprek met de staatssecretaris. Wij wilden ons verzoek aan premier Rutte om het goede voorbeeld van zijn ambtsgenoot in Noorwegen te volgen en excuses aan te bieden voor de volksgerichten tegen meisjes en vrouwen die een relatie met een Duitse militair hadden. Het was een heel zinvol gesprek, ook Blokhuis was van mening dat er gekeken moest worden hoe deze zwarte bladzijde kon worden uitgewist. Wij hebben er de nadruk op gelegd dat in 2019 al gestart wordt met de viering van 75 jaar bevrijding en dat deze viering pas compleet zou zijn als ook de kinderen van "moffenmeiden" en "foute ouders" zich bevrijd voelen.

Terugblik Jaarlijkse Donateursdag 29 september

We hadden weer een mooi programma met in de ochtend de film die voor Herkenning is gemaakt over onze oudste donateur: de negentigjarige Ans Backx. Deze geslaagde film nodigt uit tot meer films over mensen uit onze achterban die een kenmerkend verhaal hebben. Het idee is om alle leeftijdsgroepen in beeld te brengen. 's Middags hield Paul Strack van Schijndel een presentatie over zijn NSB-opa, een derde generatie aan het woord! Een verslag van deze dag vindt u elders in dit NieuwsBulletin.

Voor in uw agenda: contactdag 30 maart 2019!

Het programma is in de maak, u krijgt tijdig bericht hierover.

De nieuwe privacywet (AVG) en Herkenning

In het vorige Nieuwsbulletin beloofden we u uitleg over **nieuwe Privacywet** die eind mei is ingegaan. U vindt ons privacy statement op de website. We laten u zien hoe wij met uw gegevens omgaan, zodat u zich geen zorgen hoeft te maken dat die in verkeerde handen komen. Als u nog vragen hebt, horen wij dat graag.

Nieuwe regeling ontheffing kopieverbod CABR werkt

Er zijn al mensen die een beroep hebben gedaan op de zg. Hardheidsclausule en een kopie van een belangrijke foto of brief hebben gekregen. Het is dus de moeite waard om het te proberen. Mocht het lukken, laat het ons dan weten, we blijven graag op de hoogte vanwege ons overleg met het Nationaal Archief.

Onderzoek Raad voor de Kinderbescherming

In september werd ons gevraagd of wij als Herkenning mee wilden werken aan een wetenschappelijke studie ter voorbereiding van de komst van de IS kinderen uit Syrië en Irak. Een team van de Raad wilde graag kinderen van foute ouders interviewen over hun ervaringen en van hen horen hoe de IS kinderen opgevangen zouden moeten worden.

In samenwerking met Herkenning is een uitgebreide vragenlijst samengesteld en 14 mensen hebben tot nu toe meegewerkt aan deze interviews. De onderzoekers zijn erg tevreden en dankbaar voor onze inzet hiervoor. Alles wordt uiteindelijk geanonimiseerd verwerkt en het rapport zal ons ook worden toegestuurd. Wij zullen er dan aandacht aan besteden in het volgende NB.

Verhoging donatie per 1 januari 2019

Jarenlang hebben we de minimum donatie op €20,- gehouden, maar nu zijn we echt genooddaakt, dit bedrag iets te verhogen naar € 25,-. Verderop in dit bulletin vertellen we er meer over. Wij vertrouwen op uw begrip.

Kijkt u wel eens op onze website?

U vindt daar de meest recente aankondigingen van interessante bijeenkomsten, van boekuitgaven en documentaires. Heeft u zelf een interessant bericht of aankondiging? Neemt u dan contact op met secretariaat@werkgroepherkenning.nl of met onze websitebeheerder

frans.ten.veen@werkgroepherkenning.nl

Onze website is ook een archief, waar veel mensen gebruik van maken om iets op te zoeken over Kinderen van foute ouders en hun geschiedenis. De meeste verzoeken om informatie en nieuwe donateurs komen via de website.

Als donateur krijgt u van ons:

- een keer per kwartaal ons NieuwsBulletin per post of per mail met daarin ondermeer aandacht voor boeken, bijeenkomsten en andere wetenswaardigheden.
- voor iedere bijeenkomst een uitnodiging per post of per mail
- regelmatig berichten per mail met actueel nieuws.

Wij wensen u zinvolle feestdagen en een mooi 2019!

Met hartelijke groet, het bestuur

Een begin van erkenning!

Op 24 oktober stuurde het bestuur van Herkenning een brief aan premier Rutte met het verzoek om namens de Nederlandse staat 73 jaar na de tweede wereldoorlog excuses aan te bieden aan 'moffenmeiden' die tijdens volksgerichten, kort na de bevrijding, zijn vernederd, mishandeld en geïnterneerd. In onze brief deden wij een oproep aan de regering om, in navolging van de Noorse premier Solberg, excuses aan te bieden voor de vernederingen die de Nederlandse 'moffenmeiden' na de bevrijding ondergingen.

Overweldigend

De reacties op dit verzoek waren overweldigend. Alle grote landelijke media, vele donateurs en niet donateurs hebben gereageerd op onze brief. Bestuursleden van Herkenning zijn geïnterviewd en op TV, radio en in de landelijke dagbladen hebben wij onze actie kunnen toelichten. Onder andere in de journaals, actualiteiten programma's en opiniepagina's verschenen reacties op ons verzoek. De reacties waren gemengd, maar zijn overwegend positief te noemen. We hebben gemerkt dat heel veel Nederlanders niet of nauwelijks op de hoogte zijn van de aard en omvang van de volksgerichten, zoals die hebben plaats gehad.

Kritische reacties

De kritische reacties vanuit sommige journalisten en bekende Nederlanders hadden overwegend de insteek dat wraakgevoelens begrijpelijk waren en een verzoek om excuses niet gepast zou zijn, vanwege de foute keuzes van 'moffenmeiden'. Veel van deze reacties zaten in de hoek van 'Wie zijn billen brandt, moet op de blaren zitten'. Als bestuur zijn we het hartgrondig oneens met deze opvatting en hebben we in onze interviews en schriftelijke uitingen er herhaaldelijk op gewezen dat 'moffenmeiden' vaak geen enkel politiek motief hadden; nauwelijks inzicht in politieke omstandigheden en dat zij politiek en moreel verantwoordelijk zijn gehouden voor daden waar zij part nog deel aan hadden.

Positieve reacties

Op onze actie hebben wij veel positieve en geëmotioneerde reacties ontvangen van donateurs en niet donateurs, voor wie ons verzoek om excuses een erkenning vormt voor het leed dat hun moeder, grootmoeder of bekende heeft ondergaan. We ontvingen e-mails met herinneringen en getuigenissen van de volksgerichten. Ook ontvingen we reacties van kinderen van verzetsstrijders. Vanuit het verzet zijn kort na de oorlog protesten geuit tegen het kaalscheren en de vernederingen, die door hen vergelijkbaar met Nazi-misdaden werden geacht. Dergelijke protesten konden echter niet op steun rekenen, en werden zelfs hardhandig de kop in gedrukt.

Een open zenuw blootgelegd

Natuurlijk waren wij ons vanuit onze stichting zeer bewust van het leed van de 'moffenmeiden' en de

gebeurtenissen die plaats vonden tijdens de volksgerichten. Onder onze donateurs bevinden zich velen die in welke vorm dan ook verhalen of gebeurtenissen in hun familie hebben meegemaakt die onderdeel vormden van de golf van wraakgevoelens na de oorlog.

Wat we kunnen opmaken uit de discussie en de vele reacties in de pers, is dat onze actie eraan bijdraagt dat het zwijgen over deze gebeurtenissen wordt doorbroken. Dat roept emoties en verdriet op, en kritische reacties, maar openheid over het verleden is noodzakelijk voor verwerking, vinden we. Als onze actie bijdraagt tot openheid en bewustzijn van deze zo pijnlijke periode uit onze geschiedenis, kan dat ons helpen om tot begrip en erkenning te komen.

Staatssecretaris Paul Blokhuis

Gesprek met staatssecretaris Blokhuis

Kort na het versturen van onze brief aan premier Rutte, ontvingen wij een uitnodiging van staatssecretaris Blokhuis voor een gesprek op het ministerie over ons verzoek om excuses.

Op 4 december hebben Cuny Holthuis-Buve en Rosanne Buis namens het bestuur, en Monica Diederichs als auteur en deskundige op dit thema, gesproken met de staatssecretaris.

In het gesprek hebben wij de gelegenheid gekregen ons verzoek nader toe te lichten. We hebben onder meer met de staatssecretaris gesproken over de historische feiten, over de rol van de Ordediensten en de Binnenlandse strijdkrachten, overeenkomsten met de situatie in Noorwegen, en de betekenis van erkenning en rekenschap over deze gebeurtenissen. We hadden een open gedachten uitwisseling over de verwerking van het oorlogsverleden door de Nederlandse samenleving en hebben een eerste stap naar erkenning gezet. We kijken uit naar het vervolg.

Het bestuur

Hieronder: oproep tot kaalscheren van 'moffenmeiden'

Thema: Mijn Verhaal: lezing Lenie Degen

Mijn boekpresentatie 'Versteende stilte', op 20 september 2018 was in Hoogeveen daar waar mijn grootouders, mijn moeder en haar broers en zussen zijn geboren. Deze lezing was er een met een gerichte Hoogeveense inslag in een reeks van het winterseizoen georganiseerd door de Hoogeveense bibliotheek. De specifiek historische aspecten die werden toegelicht door plaatselijk historicus Albert Metselaar maakten deze lezing tot een mooie presentatie.

Ik belichtte het jonge leven van mijn grootvader in Hoogeveen, zijn komst in de gemeenteraad Hoogeveen in 1917 voor de ARP, zijn opkomst voor 'de kleine luyden' en zijn leven na zijn vertrek uit Hoogeveen. Het grote verschil in de cultuur in Drenthe en West Nederland waar hij naar toe ging en de gevolgen die dit uiteindelijk had op zijn verdere levenskeuze en die voor zijn gezin. Er waren voldoende belangstellenden en er was ook iemand aanwezig vanuit het onderduikmuseum te Nieuwlande.

Zie www.underduikmuseumnieuwlande.nl

Bron: Bibliotheek Annen

Bron: Sleen.nu

Verlag boekpresentatie in Sleen

De titel van deze avond was: 'Zwijgend verleden, sprekend verleden, door toeval verbonden'. Dat was het thema van de eerste lezing, dit seizoen georganiseerd door de Stichting Streekeigen Sleen. Een lezing verzorgd door Alie Zwinderman met haar familieverhaal: 'Jouw hart sta ik nooit meer af', en Lenie Degen met haar boek 'Versteende stilte'.

Wij beide hebben de Tweede Wereldoorlog niet meegemaakt, maar onze levens zijn in belangrijke mate bepaald door een bijzondere gebeurtenis op 13 januari 1945 in Sleen. Tijdens de zoektocht naar het verleden zijn wij, onafhankelijk van elkaar, in Sleen geweest en is er naderhand over en weer contact geweest.

Deze boekpresentatie was samen met Alie Zwinderman in het MfC gebouw (in het voormalig gemeentehuis) in Sleen. Daar waar mijn grootvader P. ten Hoorn in 1943 -1945 de NSB burgemeester was. Deze speciale plek die zo'n grote rol speelde in de levens van Alie haar vader en mijn grootvader. De lezing begon deze avond met het gezamenlijk aansteken van een kaars. Een mooi symbolisch gebaar. Een lezing over 'keuzes, gevolgen van die keuzes, het zwijgen daarover en het schuldgevoel en de bijbehorende schaamte'.

Mijn grootvader P. ten Hoorn, heeft al vóór de oorlog gekozen voor de NSB in de overtuiging dat alles beter zou worden. Tijdens de oorlogsjaren is hij een periode hier in Sleen burgemeester geweest, in dezelfde periode dat Zwinderman, de vader van Alie, Jans hier werkzaam was. Jans Zwinderman was toen eerste ambtenaar ter secretarie en was tevens actief in het verzet. Hij werd in het gemeentehuis van Sleen gearresteerd door landwachten en overgebracht naar het concentratiekamp Wöbbelin in Duitsland. Hij overleed aan de ontberingen op 15 mei 1945, twee weken na de bevrijding van het kamp door de Amerikanen en kort voor de geboorte van zijn dochter Alie.

Wij konden samen, en ieder op onze eigen wijze ons familieverhaal voor het voetlicht brengen. De keuzes die zijn gemaakt door vader / grootvader en die grote gevolgen hadden voor onze families. De opkomst voor deze avond was overweldigend groot. Er waren 170 belangstellenden, zij luisterden dan ook ademloos naar onze verhalen. Alie en ik kregen veel complimenten over onze lezingen. Men vond het aangrijpend, aandoenlijk moedig, en interessant. Op dat men nooit vergete...

Blijft toch bijzonder dat wij elkaar hebben ontmoet en nu samen op weg zijn. Alie en ik gaan binnenkort onze beide zo verschillende verhalen vertellen aan de kinderen van basis- en middelbare en hoger onderwijs. Waar een zoektocht naar familiegeschiedenis al niet toe kan leiden.

Lenie Degen

Verslag donateursdag 29 september 2018

Voorzitter Cuny Holthuis-Buve opent de dag en vertelt dat we dit jaar vieren dat Herkenning 36 jaar bestaat. Nog steeds krijgt Herkenning veel mails en telefoontjes van mensen die op zoek zijn naar de puzzelstukjes van hun verleden. Deze hulpvragen willen wij door onze expertise graag delen met veel mensen. Zo ook met de vraag van de Raad van de Kinderbescherming die dit jaar 2018 met hun vraag bij ons kwamen, 'hoe om te gaan met de kinderen van IS strijders', die naar Nederland komen. Er zijn interviews geweest en vragenlijsten beantwoord en ook hebben wij hun de nodige literatuur kunnen aanbevelen.

Jongeren bezoeken ook onze website en maken gebruik van ons kenniscentrum en benaderen ons ook voor informatie bij het maken van een scriptie en of werkstuk. Zij zijn opgevoed met veelal een beeld cultuur en willen snel een overzicht hebben. Er wordt door vele mensen binnen onze organisatie en daarbuiten meegedacht om méér verhalen vast te leggen. In de toekomst willen wij hieraan meer aandacht schenken door meer korte documentaires te laten maken en te plaatsen op de website. Zie het verslag hieronder:

Deze donateursdag had een interessant programma met in de ochtend de vertoning van een onlangs voltooide film, opgenomen in het interneringskamp Westerbork. Daarin vertelde onze oudste donateur, Ans Backx, over haar ervaringen als jong meisje in dit kamp. Ans was zelf ook daadwerkelijk aanwezig en heeft nog een en ander persoonlijk kunnen toelichten. Als kind van een NSB vader is zij in Westerbork geweest, anderhalf jaar was zij daar. Toen al een heel flink meisje van 16 jaar. Wij kregen beelden van Westerbork te zien, die dit jaar zijn gemaakt van Ans waar zij met haar in een auto rondrijden. Het was in 2018 waar Ans tot in details vertelde hoe het toen in 1945- 1947 in Westerbork was. Toen al was zij een heel sterk meisje, als jongste meisje in het vrouwenkamp, behandeld als een nummer, weinig eten en veel prikkeldraad. Tussen de vele vrouwen uit verschillende delen van Nederland. Geconfronteerd met valse beschuldigingen. Via getuigenverklaringen bleken de beschuldigingen over een andere Ans te gaan en wordt Ans Backs op diezelfde dag vrijgelaten. Haar moeder werd ook beschuldigd van lid te zijn geweest van de NSB. Later bleek dat Ans haar vader zijn lidmaatschap op de naam van zijn vrouw had gezet zonder dat zij dit wist. In 1933 was Ans haar vader beroepsmilitair en in 1938 mocht je als militair en ambtenaar geen lid zijn van de NSB.

Zij woont nu in een verpleeghuis en heeft toen contact gezocht met de stichting Herkenning. Het idee zat 'in haar', dat zij het niet kon en mocht vertellen. Lang heeft zij gezwegen, maar nu doet zij haar verhaal. De angst dat anderen iets van haar verleden zouden ontdekken. Heel herkenbaar voor vele van ons. De angst maakte dat zij haar verhaal lang verborgen heeft

gehouden. Toch door het zien van haar film van vanmiddag raakte het haar weer. 'Is het nu zo erg om het verhaal te vertellen', was één zin die ik hoorde van haar. Bij het napraten over de film heeft Ans vele vragen over deze film kunnen beantwoorden. Wat indrukwekkend was dit. Prachtig om te zien en te horen van haar, dat zij geen wrok heeft naar anderen en zo respectvol naar anderen blijft. Hoopvol voor ons allen.

Paul Strack van Schijndel.

Bron: Studio 040.nl

In de middag sprak Paul Strack van Schijndel over zijn zoektocht naar het familiegeheim. Paul vertelde over zijn net verschenen boek 'MIJN NSB OPA'. Hij voerde ons uitgebreid mee in die zoektocht, met alle moeilijke momenten en pijnlijke confrontaties. Paul's presentatie in zijn shirt met de tekst 'MIJN NSB OPA', was voor mij enigszins verwarrend. Provocerend en rebellerend, wat was dit nu? Dit hoort toch niet, past dit hier wel? Paul vertelde met veel enthousiasme over het schrijven aan dit boek wat hij samen met zijn vader deed. Naar mate zijn verhaal verder ging viel de tekst van zijn shirt als het ware weg. Hij liet vele invalshoeken zien met een luchtige speelsheid. Zijn zoektocht leidde tot een ander perspectief. Had, vraagt hij zich af, had ik het eerder kunnen weten en of horen? Dat ik dit niet eerder wist... Het leven van zijn opa is een bizar verhaal; een ondernemer die verdient aan opdrachten voor de Duitsers en zijn eigen belang voorop stelt. Een onbuigzame vader ook voor zijn kinderen die zich moesten schikken naar zijn wil. Opa wordt na de oorlog hard aangepakt en dat geeft hem weer munitie om tot aan zijn dood te blijven procederen tegen de Nederlandse overheid. Paul liet in zijn presentatie ook kleine trailers zien, en diverse vragen die ons prikkelen om na te denken, wat hij ook gebruikt in zijn gastlessen. Een mooi verhaal verdient ook om aandacht te krijgen en zeker bij de jeugd. Hij daagt ons allen uit om in gesprek te komen over onze beladen familie geschiedenis, over goed en fout. Voor meer informatie kunt u kijken op <http://paulstrackvanschijndel.nl/>

Het was een interessante dag voor zo'n 27 mensen. Zoals altijd was er ook voldoende tijd en ruimte om met elkaar te praten. We hebben deze donateursdag afgesloten met een gezellig en ontspannen samenzijn.

Lenie Degen

Van Daar naar Nu. Beter contact tussen geweldslachtoffers en naasten

door Fedia Jacobs

Psychiater Jacobs is verbonden aan het Sinaicentrum en houdt zich al 30 jaar bezig met de gevolgen van zg. man-made disasters voor de slachtoffers en voor hun naasten. In dit boek probeert hij met behulp van duplopoppetjes te laten zien in welke situatie mensen die te maken hebben gehad met geweld in welke vorm dan ook – oorlog/ vredesmissies/ huiselijk geweld/incest enz. - zich kunnen bevinden. Voor naasten is het heel belangrijk om het gedrag van een geweldslachtoffer te begrijpen. Gebeurtenissen in het verleden zijn niet te veranderen, de effecten ervan in het heden wel, want geweldservaringen hebben altijd invloed op de relaties tussen mensen.

Waarom gebruikt Jacobs poppetjes voor de verheldering? Deze methode heeft hij overgenomen van Duitse hulpverleners die in oorlogsgebieden werken. Door middel van poppetjes is het mogelijk om zowel het verhaal van wat er is gebeurd te vertellen, maar ook de emotionele aspecten en de verschillende relaties rondom het slachtoffer te laten zien.

Daar en Toen en Hier en Nu – zijn de kernbegrippen in zijn betoog. Kort samengevat: een geweldslachtoffer heeft zijn trauma's opgelopen in het Daar en Toen en van belang is dat hij in staat is om niet meer in Daar en Toen te blijven, want dan bepaalt het trauma zijn leven en dat van zijn naasten. De therapie is er op gericht om door te leren onderscheid te maken tussen Daar en Toen, het slachtoffer uiteindelijk te laten leven in Hier en Nu.

Door de poppetjes in een opstelling in verschillende decors actief als mensen te zien en je in de afgebeelde situaties te verplaatsen, werkt dit zowel confronterend als verhelderend.

Voor alle typen geweldslachtoffers een ingewikkelde weg die Jacobs uitgebreid beschrijft en met opstellingen van de poppetjes illustreert.

In een brief aan ons schrijft Jacobs dat ook voor de achterban van Herkenning dit boek van belang kan zijn. Immers ook wij – kinderen van foute ouders- zijn vaak het slachtoffer geweest van man-made disasters en onze naasten lijden vaak mee met ons. Dat kan lijden tot relatieproblemen, velen van ons hebben dat ervaren.

De methode die Jacobs in zijn boek laat zien en die hij ook met succes in zijn praktijk gebruikt, laat zien dat we niet in het slachtofferschap hoeven te blijven steken. Er zijn methoden om er uit te komen en niet steeds in dezelfde kuil te vallen. Voorbeelden van kinderen van foute ouders geeft hij echter niet in zijn boek en het zou daarom interessant zijn als hij – zoals hij ons heeft aangeboden - een keer met ons komt praten om kennis met onze problematiek te maken.

Verhoging minimum donatie naar € 25,- per 1 januari 2019

Jarenlang hebben wij het bedrag van de jaarlijkse minimale donatie aan stichting Werkgroep Herkenning niet verhoogd, maar nu zijn we genoodzaakt om het bedrag van € 20,- naar € 25,- te verhogen voor donateurs die alle informatie per mail krijgen. De redenen daarvoor zijn de noodzakelijke veiligheidsmaatregelen die wij hebben genomen naar aanleiding van de invoering van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Wilt u het NieuwsBulletin per post ontvangen, dan verzoeken wij u om net als tot nu toe, € 15,- extra over te maken als tegemoetkoming in de porto- en drukkosten.

Wij hopen dat u hier begrip voor heeft en mocht u betalingsproblemen hebben, neemt u dan gerust contact op met onze penningmeester Herman Schouten via herman.schouten@werkgroepherkenning.nl of via 038 4582224.

De Oproep. Een Nederlandse 'gastarbeider' in Duitsland, 1942-1945.

door Marianne Foncke

Uitg. Walburg Pers ISBN 978 946 249 185 4

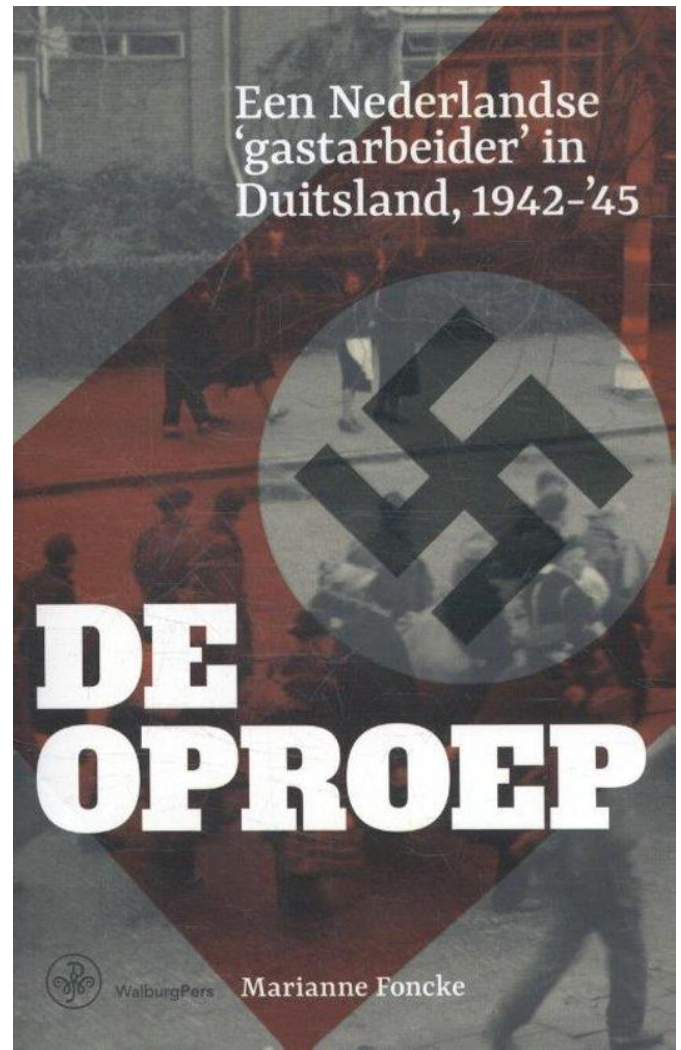
Ook dit was weer zo'n boek waar mijn oog toevallig op viel, het gaat over een weinig beschreven fenomeen uit WOII. Het woord gastarbeider staat niet voor niets tussen aanhalingstekens, als je als Nederlander in Duitsland ging werken tijdens de oorlog was dat meestal onder dwang, maar soms ook vrijwillig.

Foncke reconstrueert in dit boek het leven van haar grootvader Leen, die voor de oorlog als jongen bij een meubelfabriek werkte. Op de dag van de capitulatie van Nederland werd Leen, samen met de andere werknemers van de meubelfabriek en vele andere fabrieken, ontslagen. Als reden werd opgegeven dat alles nu zo onoverzichtelijk was, dat men geen risico's nam! Gelukkig werd hij na een aantal dagen weer aangenomen, de rust was weergekeerd en de Duitsers wilden dat alles weer ging draaien. Sterker nog, vanuit Duitse zijde werd de Nederlandse arbeidsmarkt goed in de gaten gehouden.

Het werkloosheidscijfer - 19% - was zeer hoog, reden om er op aan te dringen dat werkloze Nederlanders in Duitsland gingen werken. Overigens vond ook de Nederlandse overheid al voor de oorlog dat werklozen naar Duitsland moesten gaan als ze hier geen werk konden krijgen, werk in Duitsland was passende arbeid!

Leen gaat als 18 jarige vrijwillig naar Duitsland om te werken, hoe dat afloopt en wat hij daar meemaakt, is bijna te bizar voor woorden. Hij heeft er dan ook zijn hele leven niet over gesproken, een verzwegen en onbekend verleden dat, zoals zo vele verhalen, nu pas onthuld wordt. Zeer aan te bevelen.

Cuny Holthuis-Buve

Privacy verklaring

Stichting Werkgroep Herkenning

Sinds 25 mei 2018 is de AVG, de Algemene Verordening Gegevensbescherming van kracht. In verband hiermee heeft Herkenning een privacyverklaring opgesteld. Deze vindt op onze website www.werkgroepherkenning.nl

In de privacyverklaring staat onder meer welke persoonsgegevens wij verwerken, met welk doel, hoe lang wij persoonsgegevens bewaren en hoe wij deze persoonsgegevens beveiligen.

Mocht u hierover vragen hebben, dan kunt u hiermee uiteraard terecht bij ons secretariaat.

Onderstaand artikel hebben wij grotendeels overgenomen van *Historiek.Net*

Hannema, museumdirecteur.

Auteur Wessel Krul

ISBN 9789044639155

Dirk Hannema (1895-1984) is een van de meest controversiële figuren uit de Nederlandse kunstwereld van de twintigste eeuw. Als briljante en dynamische jonge directeur slaagde hij erin Museum Boijmans in Rotterdam om te vormen van een provinciale instelling tot een voorbeeldig modern museum met een snel groeiende collectie en tentoonstellingen van wereldniveau.

Hannema wist met een mengeling van tact, trefzekerheid en gevoel voor propaganda talrijke donateurs aan het museum te binden. Hij kon vermogende verzamelaars als D.G. van Beuningen en Willem van der Vorm, maar ook vele anderen, telkens weer bewegen tot belangrijke schenkingen. Tegelijkertijd haalde hij het Rotterdamse gemeentebestuur ertoe over te investeren in een passend onderkomen voor het stedelijke kunstbezit.

Het nieuwe museumgebouw, deels naar zijn eigen ontwerp, werd geopend in 1935. Het gold destijds als het beste wat er op dit gebied was gerealiseerd. Glansrijke hoogtepunten uit Hannema's loopbaan waren de grote tentoonstellingen over Vermeer (1935) en Jeroen Bosch (1936), en de jubileumtentoonstelling van 1938, waar een aantal spectaculaire aanwinsten voor het eerst aan het publiek werd getoond. Foute keuze

Na de Duitse inval in mei 1940 bleek echter al vrij snel dat Hannema welwillend stond tegenover het nationaalsocialisme. In de periode tot 1945 was hij, zonder zelf lid van de partij te zijn, zodanig bij sommige activiteiten en organisaties van de NSB betrokken, dat hij na de bevrijding niet in zijn functie als directeur van Museum Boijmans kon worden gehandhaafd. Hij werd als politiek delinquent ruim een jaar in een strafkamp vastgehouden. In diezelfde tijd bleek dat de aanwinst die hij als zijn grootste triomf beschouwde, het aan Johannes Vermeer toegeschreven schilderij *De Emmaüsgangers*, een vervalsing was. Hannema had zich als ambtenaar en als kunstkenner tegelijk onmogelijk gemaakt. Toch is hij, schijnbaar onverstoort, met het verwerven van kunst doorggegaan, nu als particuliere liefhebber.

Hannema vestigde zich eerst op kasteel Weldam bij Goor en sinds 1958 op kasteel Het Nijenhuis bij Heino, dat hij met zijn inmiddels aanzienlijke persoonlijke collectie als een openbaar museum inrichtte. De stichting waarin hij zijn verzameling onderbracht, de Hannema-De Stuers Fundatie, is met het kunstbezit van de provincie Overijssel de basis geworden van het

huidige Museum De Fundatie in Heino en Zwolle. Door de academische kunstwereld werd hij op een afstand gehouden, maar hij genoot nog steeds veel gezag bij individuele verzamelaars. Het werk van Vermeer werd voor hem tot een obsessie. Op het laatst meende hij dat niet minder dan zes werken in zijn eigen bezit van de hand van deze kunstenaar waren. Niet te ontkennen viel echter dat hij met beperkte middelen, maar met veel smaak en gevoel voor kwaliteit, een geheel bij elkaar had gebracht dat als zelfstandig museum zonder meer bestaansrecht had. Zo is hij tot aan zijn dood omstreden geweest, bewonderd om zijn grote verdiensten als organisator en ondernemer in kunstzaken, maar evenzeer verguisd om zijn politieke misstappen en zijn dwaalwegen in het kennerschap.

Er bestaan over Hannema talrijke legenden. Het gegeven dat hij 'fout' was tijdens de Duitse bezetting, maakt het gemakkelijk om achter alles wat hij deed misdadige intenties te veronderstellen. In de pers wordt hij regelmatig opgevoerd als de 'grootste collaborateur van allemaal', de enige pro-Duitse museumdirecteur, de man die de 'entartete Kunst' uit zijn verzameling weerde, die delen van de collectie-Koenigs en van de collectie-Krölller-Müller aan de Duitsers te koop aanbood, die zich stelselmatig schuldig maakte aan handel in roofoorkunst, die uit naam van de Führer hoge functies in het museumwezen aannam, die in zijn redes de 'Germaanse' identiteit beklemtoonde en die via de Nederlandsche Kultuurraad een gelijkschakeling van het Nederlandse kunst bedrijf nastreefde.

Al deze kwalificaties zijn onjuist of overtrokken. In een groot artikel in *Vrij Nederland* van december 1984, een half jaar na Hannema's dood, heeft Max Pam gewezen op het paradoxale van Hannema's houding: hij was een nationaalsocialist die niet hield van Duitsland, die de kunst van het Derde Rijk niet de moeite waard vond om te exposeren, die bij de Duitse intocht in Rotterdam in 1940 uitriep 'Die schoften!', die niet bewogen werd door antisemitisme en die vele malen pogingen deed om vervolgd en verzetsmensen te beschermen. Wat betekent het als we zeggen dat zo iemand 'pro-Duits' was of 'sympathie had voor de bezetter'?

Er is in Nederland veel gediscussieerd over kwesties van 'goed' en 'fout', eerst over de vraag wie tot welke categorie behoorde, vervolgens over de vraag waar de grens precies moest worden gelegd, daarna over de vraag of een groot deel van de Nederlandse bevolking zich niet aan deze tweedeling onttrok, en ten slotte over de vraag of het wel zin heeft om in deze categorieën te denken.

In deze biografie gaat het er niet om Hannema's gedragingen tijdens de [Tweede Wereldoorlog](#) te verontschuldigen. Dat hij op beslissende momenten verwerpelijke keuzes heeft gemaakt en steun heeft verleend aan een onmenselijk politiek systeem staat niet ter discussie. Maar het soort geschiedschrijving

dat slechts wil vaststellen of iemand 'fout' was, ligt nu achter ons.

Interessanter is het onderzoek naar de motivatie. Hoe komt iemand die afkomstig was uit wat destijds de 'betere kringen' heette, die een behoorlijke opleiding had gehad en die niet getuigde van bekrompen opvattingen, ertoe om toenadering te zoeken tot een regime dat een groot deel van zijn eigen maatschappelijke waarden wilde vernietigen? Wat voor ervaringen moet iemand doormaken voor hij deze stap neemt? Welke vrijheid heeft iemand, gezien zijn werkkring, zijn familieomstandigheden, zijn materiële en immateriële belangen, om zoiets te beslissen? Door welke toekomstvoorstellungen laat zo iemand zich leiden?

"Hannema was niet onverschillig. Hij was een man met opvallende verdiensten en opvallende gebreken." In *Hannema, museumdirecteur* heb ik geprobeerd op deze vragen, en diverse andere, een antwoord te vinden.

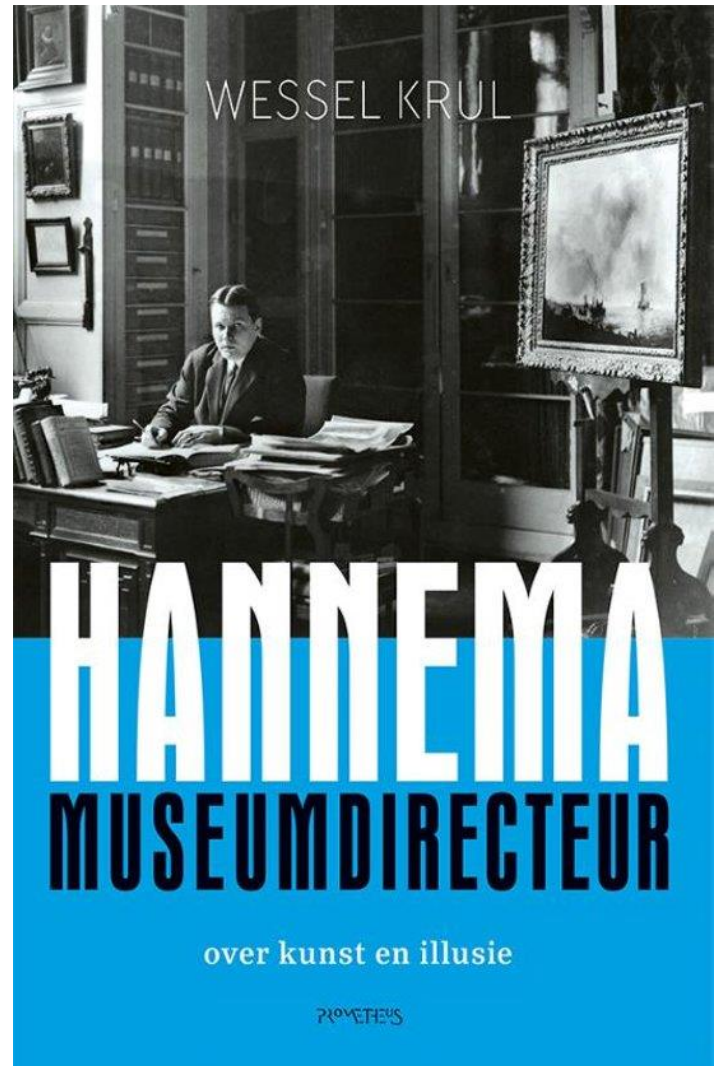
Dat ik me allereerst heb gericht op het begrijpen wil, nogmaals, niet zeggen dat ik Hannema tracht te excuseren op de punten waar hij niet te excuseren valt. Mijn uitgangspunt is geweest dat hij de dingen die hij deed, hoe tegenstrijdig vaak ook, welbewust en uit overtuiging heeft gedaan. Twee overwegingen hangen hier direct mee samen. Ten eerste: dit boek is geen bijdrage aan de voorstelling van een 'grijs verleden', waarin bijna de hele Nederlandse bevolking tijdens de Tweede Wereldoorlog een beetje 'goed' en een beetje 'fout' en vooral nogal onverschillig was.

Hannema was niet onverschillig. Hij was een man met opvallende verdiensten en opvallende gebreken. Ook al bestaat er natuurlijk een relatie tussen beide, meestal zijn deugd en ondeugd bij hem duidelijk te onderscheiden. Als we de beeldspraak van de kleuren willen volhouden, dan is het beeld dat dit boek oproept naar ik hoop niet 'grijs', maar contrast rijk en scherp van tint.

Ten tweede: ik geloof niet dat het mogelijk is om bij het bespreken van een onderwerp als dit morele oordelen te vermijden. In de geschiedschrijving is dit hoe dan ook moeilijk, en wanneer het gaat om de Tweede Wereldoorlog is het een onbereikbaar doel. Alleen al de termen die noodzakelijk moeten worden gebruikt: woorden als 'fascisme' en 'nationaalsocialisme' zijn zozeer beladen met meningen en gevoelens dat zij nooit in neutrale zin kunnen functioneren.

Dat hoeft ook niet, wanneer het betoog voldoende nuance en toelichting bevat. Het zorgvuldig afwegen van de waarde van iemands handelingen is iets anders dan het opgelegde vertoon van verontwaardiging dat sommige oudere publicaties kenmerkt. Ik heb overal waar dat aan de orde was duidelijk laten doorschemeren hoe ik over het optreden van mijn hoofdpersoon denk.

door Wessel Krul

Jaarverslag 2017

Stichting Werkgroep Herkenning

Onze bestuursvergaderingen

Het bestuur is in 2017 vier keer bijeen geweest op 18 maart, 10 juni, 2 september en 18 november.

Wie zitten er in het bestuur?

Het bestuur is in 2017 niet gewijzigd en bestaat uit de volgende personen.

Cuny Holthuis-Buve, voorzitter / Jeanne Diele-Staal, secretaris/ Herman Schouten, penningmeester/ Rosanne Buis, bestuurslid met portefeuille communicatie. Frans ten Veen is ondersteuner bestuur met portefeuille Website.

Hoe en wanneer communiceren we met de achterban?

Ook in 2016 hebben we donateurs via de mail regelmatig berichten gestuurd. Dit betrof verzoeken tot medewerking met radio en televisieprogramma's, berichten over tentoonstellingen en debatavonden en publicaties in kranten en tijdschriften die van belang kunnen zijn voor onze achterban.

Het belang van onze hulpline en een goede website

Jeanne Diele zorgde ook weer voor de hulpline, in 2017 had zij 23 hulpverleningscontacten, waarbij de belangrijkste vragen gingen over de gevolgen van het zwijgen en de afwijzing in het verleden en nu. Zoals geen eigen identiteit kunnen ontwikkelen, trauma's en nachtmerries, met soms jaren zware therapie. Verschillende hulpvragers waren afgekeurd vanwege oorlog gerelateerde problematiek. Ook waren er vragen over hoe je meer te weten komt over het verleden, er wordt dan doorverwezen naar het CABR. Steeds meer blijkt dat de 2^e en 3^e generatie hun eigen weg naar verwerking hebben:

De 2^e generatie wil eerst de eigen trauma's verwerken en daarna vaak meer weten over de achtergrond, terwijl de 3^e generatie juist eerst wil weten wat er is gebeurd, waardoor men soms daarna zichzelf tegenkomt en daaraan wil gaan werken.

Daarnaast komen er zeer regelmatig verzoeken om hulp en/of inlichtingen binnen via de website en het secretariaat van Herkenning. Er is opvallend veel vraag naar en er zijn ook suggesties over de interneringskampen.

Onze contactdagen

Op 18 maart gaf Misty Zonneveld voor 17 donateurs een lezing over hoe de WOII Herinneringscentra in Nederland omgaan met de interneringsgeschiedenis van foute Nederlanders. Misty Zonneveld heeft hier haar doctoraal these over geschreven.

Op 2 september vertelde Janny de Heer over haar boek 'De Barones', waarin zij het levensverhaal beschrijft van de dochter van een NSB familie uit Zwijndrecht. Janny de Heer heeft een groot aantal boeken over de geschiedenis van minderheden in onze samenleving geschreven, dit boek gaat over de familie van haar echtgenoot.

Voorlichting

Een aantal donateurs, waaronder drie bestuursleden, waren betrokken bij het gastsprekersproject van Herinneringscentrum Westerbork. In 2017 hebben zij 63 gastlessen verzorgd over hun levensverhaal voor leerlingen uit het basis-, voortgezet en hoger onderwijs. 5 gastlessen waren samen met een ander kind van de oorlog. Ook is een aantal keren medewerking verleend aan werkstukken van studenten, die zijn ook gepubliceerd op onze website.

De voorzitter heeft in Westerbork meegewerkt aan een voorlichtingsmiddag over gastlessen voor docenten van het middelbaar onderwijs.

Nieuwe projecten

Hoe kan het verhaal van kinderen van foute ouders het best worden verteld? Die vraag houdt Herkenning nog steeds bezig. Naast het Verhalenarchief op de website van het Nationaal Archief, blijkt er behoefte aan gefilmde verhalen die vooral jongeren meer aanspreken. Herkenning heeft daarom een film gefinancierd, waarin een lotgenoot ter plekke over haar ervaringen in het interneringskamp Westerbork vertelt. De film zal in 2018 gereed zijn en dienen als pilot voor volgende films.

Een archief voor de erfenis van de 1^e generatie blijft op de agenda van het bestuur en zal met het Nationaal Archief worden besproken.

Ons NieuwsBulletin

Is in 2017 4 keer verschenen, Rosanne Buis doet de samenstelling en eindredactie. Frans ten Veen zorgt voor het drukwerk en verzending.

Het internationale Bulletin

Gonda Scheffel – Baars heeft wegens ziekte in 2017 slechts een keer het Internationaal Bulletin kunnen samenstellen.

Onze website

Deze wordt zeer veel bezocht, in oktober 2017 is gestart met Google Analytics om een goed overzicht te krijgen welke pagina's van de website veel bezocht worden. Het belangrijkste zoekgedrag van onze bezoekers ging over informatie inwinnen over voormalige interneringskampen en de zoektocht naar aanleiding en geschiedenis van "foute" familieleden. Daarnaast was er vraag naar de derde generatieproblematiek en de mogelijkheden voor hulpverlening en werd onze site ook geraadpleegd voor actuele berichtgeving en algemeen historische achtergrondinformatie over WOII.

Onze website fungeert als poort voor nieuwe donateurs, zij melden zich vrijwel allemaal direct via de website. Velen hebben dan ook al informatie op de site bekeken.

Onze donateursdag op 25 november 2017

Het thema was De betekenis van ons verhaal. Voor 29 lotgenoten sprak schrijfster Isabel van Boetzelaer over haar boek Oorlogsouders en de reacties daarop. 's Middags besteedden we aandacht aan het belang van het zelf vertellen van ons verhaal aan jongeren en hoe film daarbij kan helpen.

Onze donateurs

In 2017 hebben zich weer 8 nieuwe donateurs aangemeld en eind 2017 had de Stichting 183 donateurs.

Goedgekeurd op de bestuursvergadering van 1 september 2018 te Utrecht

C.H.M. Holthuis-Buve, voorzitter
J. Diele-Staal, secretaris

Wat weten scholieren van WOII?

Dit onderzoek is uitgevoerd door het Instituut voor Leraar en School van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Het betreft het eerste grootschalige landelijke onderzoek naar de kennis van jongeren in het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs over de Tweede Wereldoorlog evenals naar de herkomst van deze kennis. In totaal hebben 1.519 jongeren de vragenlijst, bestaande uit 111 vragen, volledig ingevuld. Hierbij de voornaamste resultaten van dit onderzoek.

De doelstelling van het onderzoek was om te meten wat Nederlandse jongeren (van ongeveer 13 jaar tot ongeveer 19 jaar) weten van en over de Tweede Wereldoorlog. Daarnaast wilden we te weten komen welke kennisbronnen over de Tweede Wereldoorlog belangrijk zijn voor deze jongeren, welke media zij gebruiken om meer te weten te komen over de Tweede Wereldoorlog, en hoe Nederlandse jongeren de aandacht voor de Tweede Wereldoorlog waarderen in het onderwijs, in musea en herdenkingsinstellingen alsmede in andere publieke uitingen.

Kennis en attitudes van jongeren over de Tweede Wereldoorlog

Een meerderheid van de ondervraagde jongeren blijkt geïnteresseerd tot zeer geïnteresseerd te zijn in de Tweede Wereldoorlog (56%). Meer dan de helft van de jongeren vindt het goed dat er op Scholen tijd wordt besteed aan de Tweede Wereldoorlog.

Deze meting levert een krappe voldoende op. Jongeren weten meer over de Jodenvervolgning dan over alle andere aspecten van de Tweede Wereldoorlog. En vmbo-leerlingen scoren lager dan de havo- en vwo-leerlingen, waarbij jongens beduidend meer weten dan meisjes.

Zeven van de tien jongeren menen dat er lessen kunnen worden geleerd van de oorlog. De belangrijkste redenen om aandacht te blijven besteden aan de Tweede Wereldoorlog zijn voor Jongeren 'respect voor de doden' (67%) en het feit dat er nog mensen in leven zijn die de oorlog hebben meegemaakt (48%). Een kwart van de jongeren (24%) vindt dat in de geschiedenislessen Meer aandacht zou moeten worden besteed aan andere onderwerpen (zoals aan het terrorisme of Aan hedendaagse oorlogen) dan aan de Tweede Wereldoorlog.

Driekwart van de ondervraagde jongeren vindt de jaarlijkse herdenking van de slachtoffers van Oorlogsgeweld op 4 mei belangrijk tot zeer belangrijk. Een grote meerderheid van 86% geeft Aan twee minuten stilte in acht te hebben genomen. Ongeveer tien procent heeft geen aandacht Besteed aan de herdenkingen.

De eerste associatie die jongeren hebben met de Tweede Wereldoorlog is de Holocaust. Kennis van militaire aspecten van de oorlog, lange tijd aanwezig in het onderwijs, lijkt te zijn weggezaakt. Datzelfde geldt voor sommige aspecten van de geschiedenis van de bezetting van Nederland. Jongeren scoren substantieel beter op vragen over de Holocaust.

Minder dan de helft weet dat Market Garden een gebeurtenis uit de Tweede Wereldoorlog is. Traditionele historische personages als Churchill, Seyss-Inquart of Hannie Schaft worden door minder dan 30% van de jongeren herkend als personages uit de oorlog, Himmler, Eichmann en Mussert door minder dan 40%. Wat een moffenhoer' is of wat de Februaristaking precies inhield weet bijna niemand. Een kwart (26%) van de ondervraagde jongeren weet wat er gebeurde met de Tweede Kamer tijdens de Tweede Wereldoorlog. Veel begrippen die vaak als bekend worden verondersteld zijn dat niet: collaboratie is bekend bij 38% van de jongeren, verzet bij 23%, nationaalsocialisme bij 22%.

Ook als het gaat om kennis over de voornaamste slachtoffers van vervolgingen tijdens de oorlog hebben de jongeren een beperkt perspectief: 28% weet dat een groot aantal van de omgekomen Joden in Oost-Europa leefde.

De overgrote meerderheid van de jongeren denkt dat er in Nederland aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog veel meer Joden woonden dan daadwerkelijk het geval was.

Hoewel jongeren de Tweede Wereldoorlog in eerste instantie verbinden aan de Jodenvervolgning, weet een derde van de jongeren niet wat het begrip Holocaust inhoudt. Meer dan de helft van de geënquêteerde jongeren kent het begrip antisemitisme niet; wat genocide is weet 67% van de respondenten niet.

Bron: Netwijs.nl

Bijna 60% van de jongeren weet dat er tijdens de oorlog ongeveer 6 miljoen Joodse slachtoffers te betreuren vielen; maar liefst 99% van alle respondenten herkent Anne Frank van een foto.

Pogingen tot het herbeleven van de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog via games, re-enactments, musicals of erfgoedtoerisme kunnen zich in een toenemende populariteit verheugen. Volgens sommigen kunnen deze uitingen van populaire cultuur ook bijdragen aan meer inzicht in die geschiedenis.

Voor jongeren lijkt dit nog niet het geval: de meerderheid van de respondenten geeft aan dat schoollessen en schoolboeken en films de belangrijkste bronnen van kennis zijn over de Tweede Wereldoorlog. Daarna worden – in mindere mate - familie verhalen, ooggetuigenverslagen en/of gastsprekers genoemd. Games, musea en herinneringsinstellingen, boeken en stripboeken en musicals en voorstellingen worden door minder dan een op de vijf jongeren genoemd als belangrijke kennisbronnen over de oorlog. Meer dan driekwart van de jongeren (77%) ervaart musicals, voorstellingen en games als de minst belangrijke kennisbron over de Tweede Wereldoorlog. De populairste oorlogsfilms zijn Oorlogswinter en The Boy in the Striped Pyjamas

Iets meer dan de helft van de jongeren vindt het schoolvak geschiedenis 'interessant'. Een Minderheid (39%) meent dat het vak geschiedenis heeft geholpen om de wereld beter te begrijpen. Daarentegen vindt 21% het vak 'vervelend' en 23% zelfs 'saai'.

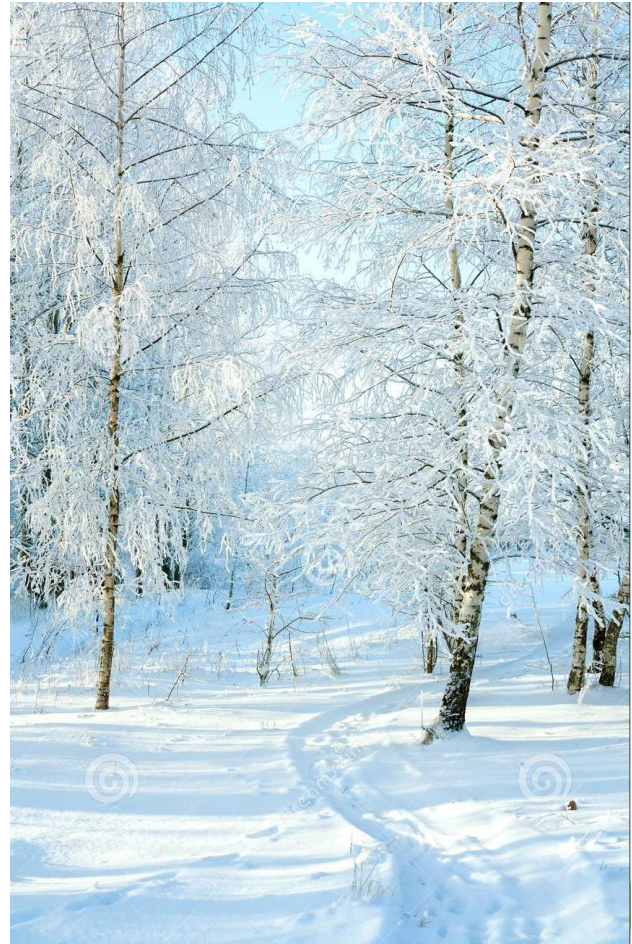
Schoolboeken worden veel gebruikt in de geschiedenislessen of om thuis te leren. Van de respondenten acht 29% de schoolboeken als saai'.

Tachtig procent van de jongeren heeft wel eens een museum of herinneringscentrum bezocht. De meest bezochte instellingen/musea zijn het Anne Frankhuis, herinneringscentrum Westerbork, het oorlogsmuseum Overloon en het Verzetsmuseum Amsterdam.

Veel jongeren ervaren het bezoek aan een museum of herinneringscentrum over de Tweede Wereldoorlog als 'verdrietig' (49%), maar niet 'saai' (10%). Bijna 60% meent dat het bezoek hen heeft geholpen om 'de oorlog beter te begrijpen'. Minder dan de helft (47%) is van mening dat een bezoek aan museum of herinneringscentrum over de Tweede Wereldoorlog 'de geschiedenis levend maakt'. Ongeveer 36% van de ondervraagde jongeren heeft wel eens een voormalig concentratie- of vernietigingskamp bezocht.

Een meerderheid (63%) heeft wel eens een ooggetuige horen vertellen over de Tweede Wereldoorlog of de Holocaust. Ook hier ervoer het merendeel deze getuigenis als 'verdrietig' (69%), en als een manier om de oorlog beter te begrijpen (66%). Bijna niemand van de jongeren vond een dergelijk ooggetuigenverslag 'saai' (4%).

Cuny Holthuis-Buve

Informatie over Stichting Werkgroep Herkenning

Secretariaat

Rijksstraatweg 193
1115 AR Duivendrecht
E-mail: secretariaat@werkgroepherkenning.nl
Adreswijzigingen graag doorgeven aan het secretariaat

Telefoon Herkenning en Landelijke hulptelefoon

06 33057003

Bestuur

Cuny Holthuis-Buve, voorzitter
Herman Schouten, penningmeester
Frans ten Veen, webbeheerder en ondersteuner
bestuur
Jeanne Diele-Staal, secretaris en portefeuillehouder
hulpverlening
Lenie Degen, bestuurslid en hulptelefoon
Rosanne Buis, lid en eindredacteur NieuwsBulletin

Redactie Bulletin:

Cuny Holthuis-Buve
Rosanne Buis
Secretariaat@werkgroepherkenning.nl

Website

Voor het laatste nieuws over activiteiten van de Werkgroep Herkenning en over andere zaken die voor de doelgroep van Herkenning van belang kunnen zijn, raadpleeg: www.werkgroepherkenning.nl

Inzage dossiers CABR

Het is voor verwanten/nabestaanden mogelijk om bij het Nationaal Archief in Den Haag een dossier van een familielid in te zien in het Centraal Archief van de Bijzondere Rechtspleging. Daar zijn echter voorwaarden aan verbonden. Voor meer informatie kunt u het secretariaat bellen of mailen.

Uw bijdrage

De redactie bekijkt binnengekomen stukken op: leesbaarheid, consistentie, -lengte van de tekst in verhouding tot de beschikbare ruimte. Indien nodig wordt met de schrijver van de tekst overleg gepleegd. De inhoud van de stukken mag niet strijdig zijn met de doelstellingen van Herkenning. Als een bijdrage van iemand wordt opgenomen, geldt dat de redactie voor de inhoud ervan geen verantwoordelijkheid draagt.

COLOFON

Het Bulletin is een uitgave van Stichting Werkgroep Herkenning. Het doel van de Werkgroep is het bevorderen van hulpverlening aan hen die in hun persoonlijk en/of maatschappelijk leven moeilijkheden ondervinden, doordat een of beide (groot)ouder(s) aan de kant van de bezetter stond(en) dan wel tot de bezetter behoorde(n) en het bekendheid geven aan de problematiek van deze groepering.

De Werkgroep is niet verbonden aan enige politieke partij, levensbeschouwelijke stroming of kerkelijk genootschap. De Werkgroep distantieert zich nadrukkelijk van elke vorm van of sympathie voor (neo)fascisme en (neo)nazisme.